

ZA ŽIVU GLAVU

Gasoviti oblaci kao da su oklevali sa spoljne strane prozora, obavijajući sve što je Prisila videla osim vrha čempresa i ivice ambara. Porodica ju je ostavila u kući i odvezla se kolima. Ostala je sa životinjama koje je jednu po jednu jela, pomolivši se pre nego što bi uzela prvi zalogaj i proklinjući nedostatak sistema za hlađenje. Bacala je lešine, pošto bi se najela, niz rupu u podrumu. Kada bi čula pljusak od udarca njihovih tela o vodu duboko dole, tražila bi oproštaj i pokušala u sebi da zadrži hranu kojom su je isti ti leševi opskrbili.

Bila je sama. Zvezde su, ako ih je uopšte još bilo, nestale pre mnogo nedelja u toksičnim oblacima, a komšije su se, ako ih je uopšte još bilo, najverovatnije skrivale poput nje, jele šta su mogle i više uživale u ukusu vlastite mokraće nego zagađene vode što je još uvek kapala iz opštinske česme.

Početak sna je bio tako lep. Nakon godina rada i posvećenosti grad je došao na svoje. Postao je čuven i uvršćen u „10 najlepših gradova“ u jednom vodiču na koji su se ljudi oslanjali kao pouzdan izvor. Turisti su dolazili i, dok su trošili novac i obogaćivali grad, činilo se da poštuju nesvakidašnje običaje njegovih stanovnika.

Roditelji su joj tada bili u četrdesetim. Oboje su nosili naočari kao što su to činili gotovo svi, pa i Prisila. Bio je to većinom kratkovid grad. Onih nekoliko izuzetaka, shvatala je Prisila sada, otišlo je pre mnogo godina, kao da su imali pozivnicu da se pridruže jedni drugima, koja je išla od jednog do drugog dalekovidog pojedinca. Njeni roditelji su uvek govorili o ostanku. „Ukorenjivanju“, kako je to otac nazivao.

Noću, pre nego što je grad postao takva destinacija da otac više nije mogao sedeti napolju na tremu a da stranci ne prilaze da ga slikaju, deljao bi grane u oblike krava ili vukova ili ljudi. Prisila je počela da uči njegovu veštinu isprva koristeći sapun jer je na početku bila premala da bi joj poverili oštar nož potreban za drvo. Pronašla je velike zalihe tog sapuna u podrumu ubrzo pošto je konzumirala mačka Odrpanka. Odnela ih je gore i ređala na stočiću u različite sklopove iz noći u noć.

Njen brat, Tad, odneo je sa sobom društvene igre, strpavši ih pomalo očajnički u gepek hibridnog porodičnog karavana. „Ovo ti neće trebati“, rekao joj je. „Ne možeš ih igrati sama.“

Ali Prisila je bila odlučna i očas posla je napravila igru od istesanih sapuna i kutije drvenih šibica koja ju je satima zabavljala. Neodoljivo je podsećala na džeks,¹ ali s većim stepenom težine, budući da su istesani sapuni bili i veći i klizaviji.

Nakon tri nedelje shvatala je da se niko neće vratiti po nju. Stalno je iznova tumarala kućom i posmatrala predmete koji su joj sada zamenjivali porodicu. Udubljenje na onome što je njena majka zvala „jastukom za dupe“ i nosila iz sobe u sobu da umiri kosti koje su se lagano sušile. Možda je, u begu, majka osetila da će u onom drugom svetu izvan grada,

¹ *Jacks* (engl.) – vrsta dečje igre, slična piljcima. (Prim. prev.)

onom drugom svetu u kome se, kako su svi i dalje verovali, ne kreću toksični oblaci, njeni zglobovi zaceliti i neće osećati bol. Prisila je primetila da je majka ponela opremu za tenis koju godinama nije obukla. Belu haljinu kratkih rukava i kruto plisirane suknje i odgovarajući džemper – na pletenice, s tamnocrvenim i plavim štraftama koje su obavijale zglobove i išle oko nakrivljene kragne poput blagoslova proizvođača.

Prisila je uzela jastuk za dupe sa stolice za ljuljanje u roditeljskoj spavaćoj sobi i legla s njim na krevet da bi joj bilo udobnije. Na noćnom stočiću nalazio se očev vojni pištolj. Sada je znala zašto su ga ostavili. Ne zbog životinja ili nekakvog uljeza dovoljno otpornog da izdrži otrovne oblake, nego zbog nje.

Negde u kući začula je zvuk – tup udarac jedne od još uvek živih životinja dok skače s neke visoke površine na pod. U umu je zabeležila lokaciju i pokušala da zamisli kako je ubija – sudeći po težini na koju je zvuk ukazivao to bi mogao biti ili Tudls ili njegova sestra Maskarpone. Koliko je bila umorna, posle tako kratkog vremena, od perioda nakon tih ubistava. Ukus mačke ili psa ili hrčka na kraju i nije bio tako dobar, naročito ako mu znate ime. Sa Strindbergom, psom, bila je borba. Zurila je niz svoje sve mršavije telo u vlastito stopalo – lak za nokte jedva da je bio okrnjena tačka jarkocrvene na svakom prstu. „Što da ne?“, pomisli. „Sigurno bi bilo ukusnije od papagaja Džudi, i tako je dostupno.“ (Morala je da juri Džudi po sobi sa glavom zabačenom unazad, mašući rukama, sve dok nije pala na bratovljevu policu s knjigama i svalila se na hrpu Hardijevih dečaka bez večere za tu noć.)

„Ti ovo možeš da udišeš, dušo“, rekao je njen otac. „Idem, jer neko mora da se stara o tvojoj majci i bratu.“

Klimala je glavom. To da je otporna na toksični gas delovalo je kao nešto s čim se valjalo složiti.

Ponela je sa sobom stopalo dok je hramala niz stepenice, nadomestivši novo stanje neuravnoteženosti teško se oslanjajući na ogradu boje oraha. Uopšte joj se nije vrtelo u glavi i stopalo je otpalo glatko, bez pogovora. Setila se žitarica koje je nepromišljeno pojedela prve noći. Njihovog reklamnog slogana „Krc, puc, pras“.

U podnožju stepenica pružila je stopalo Barčesteru, kokeru koji je bio majčin miljenik i pomalo ulizica. Potencijalnu lakoću ubistva Barčestera osujetile su zamisao da se mahom sastojao od krzna i njegove oči koje su je gledale. Bilo bi to poput ubistva dece krupnih očiju na plakatima Margaret Kin ili barenja fotografskih modela An Gedes.

Barčester je delovao veoma uzbuđeno. Silovito je mahao repom i usudio se da nežno lizne petu.

Nije bila previše malaksala, činilo joj se, samo ošamućena i začudo, iako je odsečeni članak ličio na divnu čašu vina ispunjenu njenom vlastitom krvlju, kada je pogledala dole, iz same noge nije tekla krv.

„Možda ovaj toksični vazduh ima isceliteljske osobine“, reče Barčesteru, koji je ponizno piškio na tepih u dnevnoj sobi.

Otišla je, noseći stopalo visoko ispred sebe, kroz dnevnu sobu u kuhinju, i laktom počistila plahovite kandže hrčaka Ralfa i Plutokratije sa šanka. Barčester ih je njuškao.

„Stopalo“, reče, pretpostavljala je, Barčesteru, „kako se ono kuva?“ Stavila ga je na donekle čist šank i počela s pripremama.

Poput rode, skočila je udesno da potraži u sve praznijim kredencima začine koji su možda preostali. Njen najveći uspeh do sada bio je jazavičar u sosu od kikirikija, pošto je te prve nedelje imala svež đumbir, beli luk i kokosovo mleko.

Zurila je s osećajem krivice u Barčesteru, koga je bogato krzno spasilo od sudbine koju bi delio sa slatkom, kratkodlakom Mirtom. Da je makar njena porodica ostala, razmišljala je sada, odresci od njihovih ruku i nogu mogli bi hraniti Prisilu i sve životinje prilično dugo, naročito ako bi se oni, poput nje, tako lako oporavljali od sakaćenja.

Satarom je na dasci odsekla nožne prste i jedan bacila Barčesteru koji je s njim u zubima istrčao iz sobe. Uzela je rozikasti prst i ubacila ga sebi u usta, uživajući u slanom, bakrenastom ukusu i nežno ga glođući dok se premetao s jedne strane usta na drugu udarajući u obale vilica.

Dejstvo je bilo slično učinku maminih energetskih pilula koje su Tad i ona kao tinejdžeri jednom pronašli, kad se stari grad rušio poput uništene scenografije, da bi ga zamenila vizija što im je na kraju presudila. Tad je uzeo jednu, a Prisila je, zbog izazivanja, popila dve, pa tri, i toliko se bila ubrzala da je 30 sati bez prestanka pomagala u sečenju pločica za toalete novog tržnog centra na otvorenom.

Palac bi mogla iskoristiti, pomislila je, kao mamac da uhvati Hendla, komšijinu veliku dogu, koju je videla pre otprilike pet dana kako trčkara kroz oblak što se nisko kretao u blizini povrtnjaka. Smestila ga je u teglicu od dečje hrane i stavila na sims iznad sudopere gde će ga bar malo hladnog vetra zapljuskivati sa svih strana.

Bacila se na zadatak, ubacujući koje god začine je našla. Majoran i kari, velebilje i kamfor, paštetu od kozica i pandan, u lonac!

Zbog čega su tačno kosti njene majke počele da se raspadaju? Zbog čega je Tad većinom delovao tajanstveno i zloćudno? Iako i bolno dosadno? Otac je imao najviše da dâ, ili je bar tako mislila otkad je porasla. Bio je ugledan na ovom svetu. Dobio je ordenje u ratu koje je glačao, a naposljetku su mu naručili da izgradi gotovo pola grada. Druga polovina je malo-pomalo raspodeljena raznim gostujućim stranim dostojanstvenicima. U svojim dvadesetim primetila je da su zgrade koje je podizao hvalili i pre nego što bi ih završio. „Tvoj otac“, majka je jednom prilikom ogorčeno rekla, „treba samo da se posere da bi svet tapšao“. Niko nikada nije želeo da prizna da je novi grad izgledao skoro potpuno isto kao stari.

Mala količina maslinovog ulja krčkala se udno stopala. Volela bi da je za kuvanje imala zeleniš ili malu glavicu srebrenca, ali ih je potrošila pre mnogo nedelja. Znala je šta je sledeće što joj je potrebno, ali brzo prilagođavanje skakanju kroz kuhinju na jednoj nozi nije joj povećalo veru u cilj. Trebala joj je voda i verovala je da bi možda, kad bi samo mogla napustiti kuću, bila u stanju da nađe Tadvu neupotrebljavan trotinet koji je polako propadao u šupi iza kuće i da ode u potragu. Prethodne noći ponovo je sanjala oronulu vilu u centru grada, u kojoj niko nije stanovao bar otkad su se ona i brat rodili. Na imanju se nalazio ogroman staklenik. Majka je u mladosti bila tamo na jednoj zabavi.

Prisila je pomislila da bi unutar staklenika moglo biti dosta kondenzacije, možda čak dovoljno da se prikupi pa da se stopalo pripremi na pari, ako bude u stanju da se vrati nazad. Uzela je još jedan nožni prst i ubacila ga u usta za put, naslepo bacivši onaj drugi u vešernicu za Tudlsa ili Barčesteru, Volpola ili čak guštera Petuniju. Radi delotvorne ravnoteže koja će joj trebati odskakutala je u očevu radnu sobu i pronašla velik ali lak rečnik,

izgleda štampan na recikliranom papiru, potom ga pričvrstila za ostatak članka izolir trakom koju je majka držala ispod sudopere. Time joj se hod gotovo povratio, iako je savitljivost prstiju – jedan joj je skakutao po jeziku – naravno nestala. Teško će kloparati, pretpostavljala je, ali uspeće.

Obukla je vetrovku koju je kupila s drugaricom kad su obe imale petnaest godina. Tada su nosile iste vetrovke, a Prisila se zbog te kupovine osećala delom ekipe. Ali ta drugarica se ubrzo potom preselila, pripadnica grupe dalekovidih u begu ka udaljenim obalama gde su se filmovi gledali na zavodljivim ravnim ekranima. Torza opremljenog u jarkocrveni najlon sa svetlucavim sportskim rajsferšlusima, kao i s recikliranim rečnikom čvrsto nakalemljenim na meso, te s nožnim prstom koji je sočno lučio hranljive materije u njeno meso, naglo je otvorila zadnja vrata i pustila da je toksični oblak obavije.

Završitala bi da nije bilo dragocenog prsta u ustima. Ostavila bi vrata širom otvorena da nije bilo stopala na šporetu i životinja – i prijatelja i plena – koje su ostale u kući. Zatvorila je vrata, ali ih nije zaključala. Ključeve je izgubila jednog popodneva dok je preturala po majčinom garderoberu tražeći naznake njene prošlosti. Imala je teoriju da je Čupoglavi, momak papagaja Džudi, odleteo s njima kad je pronašao otvoren prozor nakon perjanog krvoprolića čiji je konačni ishod bila smrt njegove krilate prijateljice.

Držala je otvorene oči, iako su je pekle, i sišla niz tri okrećena stepenika na zemlju. Hendl se gotovo odmah pojavio pored ambara i približio se trčkarajući. Bio je sigurno dovoljno velik da je napadne – kad bi za to bio raspoložen – a sa svojim rečnikom-stopalom teško bi ga prestigla. Izašao je iz zakržljalog šumarka koji od pre dve nedelje nije mogla razaznati s prozora, ali korak mu nije bio preteći. Kako se moglo i očekivati, kad je izvadila prst iz usta i ponudila mu ga, odmah se postrojio kraj nje, te su zajedno otišli do šupe u potrazi za Tadvim trotinetom.

Točkovi za trotinet, kakav dobar izum! Omogućili su joj da se kreće istom brzinom kao i Hendl u prijatnom kasu, a to je značilo da kuće koje su se urušavale u temelje, dok su pre svega nekoliko nedelja predstavljale netaknute primere njenog grada, nisu delovale tako tužno, a neobični nered natopljene dečje odeće na ulici nije izgledao tako zloslutno. Bile su to pojedinosti pejzaža kroz koji su ona i Hendl odlučili da prođu. On se sad smeškao osmehom psa, pošto je pojeo prst i imao družbenicu – točkašicu ili ljudsko biće – s kojom bi tumarao ulicama. Nije bilo nikoga. Nikoga na trotoarima ni u uličicama. Nikakvo svetlo ni buka nisu dopirali ni s jednog prozora.

Kad su ušli u ulicu, na čijem se kraju nalazila vila, Hendl iznenada zastade. Trebalo ga je podstaći, što je Prisila i učinila mazeći ga po velikoj crnoj glavi i pomerajući se, na trotinetu, skroz do vrha odvojenog repa. Kad se ponovo pomakla unapred, prislonio joj je glavu uz stomak i pomalo nežno zabrundao u prevoje vetrovke. Protumačila je to kao zvuk predaje i poverenja, mada se nije mogla baš pouzdati.

Sada su prišli vili i kao da je među njima postojao prećutni dogovor, Hendl zastade pred zarđalom gvozdеноm kapijom, okrenu se prema pustoj ulici osmatrajući je i sede veličanstveno uspravno na zadnje noge.

„Bravo“, reče ona, „doneću ti nagradu ako budem mogla“.

Vila je izgledala kao i uvek – veličanstvena, mračna, dominantna, a sada i potpuno lišena svake ljudskosti. Unutra bi, pretpostavljala je, mogao biti neko ko se gosti olovnom

bojom ili suvom kredom, ali nije to mogla zamisliti i nije ni za živu glavu htela da uđe u samu kuću.

Nameračila se na staklenik te je obišla rubove velike mase kamena i zidne konstrukcije na koju se dodavalo tokom godina sve dok se nije prestala koristiti, požurila na trotinetu preko ispucale staze koja je vodila niz padinu prema novijim odajama za sluge iza vile, a zatim završila u pomalo kvrgavoj i sada oboleloj ogradi od šimšira.

Ugledala je staklenik kroz pogubni vazduh koji je delovao naročito gusto otkad je stupila na posed, a Hendl je ostao sam kod kapije. Bio je udaljen možda za dužinu polovine terena za američki fudbal, a kako je staza propala, praćenje putanje neravnog tla između nje i njega činilo se kao nešto što bi bilo bolje obaviti na nogama – odnosno na onoj zastraneloj plus jednoj koju je napravila od patrljka i rečnika. Ostavila je Tadv trotinet kraj živice i nekoliko puta duboko udahнула, na taj način gotovo potpuno ispunivši pluća mirisnim otrovom onoga što bi jedino moglo biti budućnost.

Zatim je kloperala i naginjala se i zamalo pala, ali na kraju nije. U nekom trenutku začula je buku, ali možda je to bio samo odjek unutar šupljeg stabla za koje se pridržala kad se naklon pretvorio u nagib.

Ubrzo pošto se obrela nadomak staklenika primetila je Odrpanka kako leži na boku i liže jedinu preostalu šapu, ali bio je to bez sumnje njen Odrpanković! Siktalo je na nju dok se približavala, ali je, onesposobljeniji od nje, ležao ispred vrata staklenika poput jednog kamena.

Buka je, sada je to znala, dolazila iznutra. Zvučala je prilično toplo. Glasovi su imali isti zveketav zvuk kao stotine komada escajga dok se koriste u velikoj gradskoj kući. Kad je posegnula da okrene stari krak ručke napravljen od gvožđa i rohav od guste bele boje, vrata se otvoriše ka unutra i ona pade, prvi i poslednji put u životu, pred nečije noge.

„Uvek ih nađemo na podu“, reče neka žena. „Hajde da te uguramo unutra. Vidim da si našla Odrpanka. Prilično je ozlojeđen.“

Prisila je zurila u nju. Je li ona nekada bila majčina drugarica? Što je izgledala toliko starije od njene majke ako je to istina? Lice joj je bilo poput izudarane tašne prošarane ranama.

„A, rečnik-stopalo! Dobar štos“, reče žena. „Imamo nekoliko takvih ovde. Bolje je od prišivanja stare veštačke vagine. To je naročito bolno. Ja sam sama izabrala masku starca. Možeš da zadržiš sve svoje životinje i udove.“

„Zatvorite vrata!“, povika neko promuklim glasom iz duboke unutrašnjosti staklenika. „Promaja je!“

Uz psovke, iako sasvim vešto, žena odvuče Prisilu pored dovratka i zatvori vrata.

„Bojim se da nije ništa posebno“, reče. „Ali ima vazduha i svetlosti i dovoljno vegetacije da nas hrani. Neke od mlađih izlaze noću i izgledaju u redu kad se vrata. Grade otpornost, to je. Veoma važno, to.“

„Kako se zovete?“, upita je Prisila.

„Ja? Radije bih, zapravo, da ostanem bezimena. Prosto me tako zovi.“

Bezimena je odvede dalje u staklenik, gde su među bujnim redovima tamošnjih biljaka žene svih uzrasta sedele za pisaćim mašinama koje su brujale – starom „IBM selektrijs“ i kertridžima „smit korona“, pa čak i uspravnim mašinama marke „rojal“. Nekolicina je radi-

la na žutim blokovima za pisanje, a jedna, koja je delovala prilično tajanstveno, radila je leđima okrenuta ostalima i škrabala po listovima kremastog pergamenta. Staromodni faks sa klizavim papirom na rolni nadgledao je povisok čovek koji je Prisilu podsećao na njenog ujaka što ih je samo jednom posetio, a kog je otac smatrao „ćaknutim“.

„Uspeh!“, uzviknu on, „dominikanske lezbijke su se probile u vilu. Rekvirirale su zalihe i rekle da će se brzo vratiti“.

„Nakon finog jela od usmrdelih morskih plodova nesumnjivo.“

Prisila pogleda osobu koja je progovorila.

„Keti Aker“, reče ta sitna žena nežne građe. „Oslobodi se, a ostalo će uslediti.“

„Prisila je nova ovde“, reče Bezimena. „Probajmo prvo ljubazno.“

„Prodor“, zakrešta ćaknuti ujak, pomalo histerično, čitajući ponovo s faksa koji se ne-
prestano okretao. „Najmanje jedan vod književnih kritičara s bocama kiseonika zapažen
je na obodu grada.“

Prisila je videla da je osim „smit korona“ i brundavih „IBM“-ova tu bila i hrpa rukopisa.
Iznenada joj se zavrtelo u glavi. Čitavog života posmatrala je oca kako upravo to čini, gradi
hrpe koje nikuda nisu odlazile.

„Hajde da te smestimo, dušice.“ Bila je to žena koja je škrabala po pergamentu. Lice joj
je izgledalo kao ogromno izvajano uho. Prisilina prvobitna pratilja žurila je natrag u pred-
nji deo staklenika, gundavo tražeći čašu viskija.

Ta nova žena bila je još starija. Kretala se polako, ali odlučno, dovevši Prisilu do praznog
mesta usred jednog reda žena ispresecanog artičokama prelepih purpurnih pupoljaka
koji samo što se nisu otvorili.

Sela je kao dobra devojčica dok su joj se ruke uzvrpoljile kad je ugledala ergonomičnu
tastaturu sačinjenu iz dve polovine – nalik dvema odvojenim šoljama oivičenim tipkama.

„Srećno, draga“, reče žena. „Reci nam kako ti ide.“ Žurno se udaljila, ako te žurba može
udaljiti centimetar po centimetar.

Prisila pomisli na Hendla tamo napolju i na životinje, žive i mrtve, u svojoj kući. Tada
začu šapat kroz desetine kopljolikih listova obližnjih artičoka.

Bila je to prozivka.

Nekoliko minuta, dok je razmišljala o događajima koji su se zbili da bi je doveli ovde,
nije se mogla pomeriti, ali joj prsti nisu radili ništa drugo do stajali nadvijeni nad tipkama.

*(S engleskog prevela **Arijana Luburić-Cvijanović**)*